ADAMEC JIŘÍ
FILOSOFICKÝ SEMINÁŘ
KATEDRA TEORIE

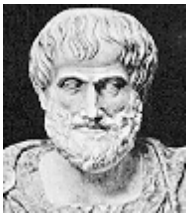

PSYCHOLOGIE RODINNÉHO PRÁVA

VYBRANÁ TÉMATA

JIŘÍ ADAMEC

BRNO 2026

PSYCHOLOGIE RODINNÉHO PRÁVA
VYBRANÁ TÉMATA

JIŘÍ ADAMEC

BRNO 2026

© Adamec Jiří
Filosofický seminář – katedra teorie
IČ 105-48-629/187

Předkládaný text nemá redakční úpravu a korekturní zpracování. Tímto se omlouváme za případné tiskové nedostatky, které mohly uniknout naší pozornosti.

Rodina poskytuje duchovní přístřeší, vazbu, ochranu, stabilitu,
lásku, otevřenost, radost, hrdost,
smysluplnost bytí…

O B S A H

ÚVOD

§1. RODINA A JEJÍ HISTORICKÝ VÝZNAM

§2. ANTROPOLOGIE RODINY

§3. MANŽELSTVÍ

§4. LEGISLATIVA, RODINA A SVOBODA

§5. SPORY, POVINNOSTI A PRÁVA MANŽELŮ

§6. PSYCHOLOGIE RODINY

§7. DOMÁCÍ NÁSILÍ

§8. SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ

DODATEK – NÁVRH ÚPRAVY ČLÁNKU O OCHRANĚ DĚTÍ PŘEDLOŽENÝ PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY

Milí posluchači našeho zájmového studia, oboru *Psychologie v poradenství*, dostává se Vám do rukou text knížky, která má za úkol zorientovat Vás v tématu *Psychologie rodinného práva* podle současných legislativních kritérií. *Vybranými okruhy témat* chce být poukázáno na klíčová místa dané problematiky, která jsou značně široká a mnohdy také komplikovaná. Trvalá pozornost, veřejný dialog, a nebo podobné příspěvky, mohou napomáhat upřesňujícím způsobem tomu nejdůležitějšímu**:** udržovat stran podstatě rodinného života dostatečný zájem kulturní cestou zvládat prevenci kvality rodinného zázemí na úrovni osobní odpovědnosti. Jak se daný úkol podařilo tímto skromným příspěvkem zvládnout, již posoudíte sami ochotou se jím zabývat, alespoň četbou a poctivou sebereflexí. Obsah zde uvedený může rovněž posloužit za výchozí materiál k dalšímu prohlubování, a to i v souvislosti s Vaší budoucí poradenskou praxí.

Ú V O D

Dynamické dění každodenního života, klade vysoké emoční nároky na jeho současné zvládání. Jednotlivec, páry a rodiny v různých věkových skupinách jsou podrobovány nesmlouvavé zkoušce: *kdo obstojí bez psychické, ekonomické a interpersonální újmy*. Stojí tady proti sobě přirozený zájem žít svobodně, vůči druhé okolnosti, a tou je – vyhovovat právním (legislatívním) nárokům státu, stejně jako zvykovým a kulturním normám společnosti.

Pustit se do zpracování předloženého tématu předcházelo dlouhé období jeho promýšlení a sestavování podkladů (tedy rešerší). Detailní pohled na *Psychologii rodinného práva*, přináší několik zisků, které takové zpracování může nabídnout. Je to jednak odhalení rozdílů mezi idealismem a realismem, dále také převládajícím subjektivismem, a nakonec i fakt, že *„psychologie rodinného práva*" musí respektovat vývojové faktory oasobnosti, což se děje, vzhledem k administrativě jen velmi zřídka a sporadicky, pokud nahlédneme do konkrétní posudkové práce, atejně jako jejích předloh v rámci legislativy.

Rodinné právo je součástí *Občanského zákoníku* a to v *§§ 655 – 975*. Legislatívně je potom předmětem dalších právních úprav, nepřímo obsažených v *Zákonu o sociálně-právní ochraně dětí* nebo i v *Listině základních práv a svobod (jmenovitě Hlava duhá oddíl první, čl. 7 až 16, a Hlava čtvrtá čl. 29 až 33)*. Specifickým pohledem jsou to potom ve forenzní oblasti zájmů také oddíly obsažené v *Trestním zákoníku* jako *Hlava VII a VIII První části*, a to konkrétně právní okruhy týkající se specifických témat v *Části druhé*, jmenovitě *Hlava I, Díl 4.* Pak *Trestné činy proti těhotenství ženy a Hlava III, Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti*, a *Hlava IV, Trestné činy proti rodině a dětem*. V rámci

trestního práva jsou to dále také *§ 102 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád – zvlášť šetrný výslech osob mladších 18 let v postavení svědka, ochrana jeho psychického vývoje a omezení opakování výslechu*; pak *Zákon č. 218/2003 Sb*. – upravuje trestní řízení ve věcech mladistvých; *Zákon č. 45/2013 Sb*., o obětech trestných činů – upravuje *ochranu dětí, včetně zvlášť zranitelných obětí (dlouhodobé vystavení trestným činům násilí a jiným ve vlastní rodině)*.

Naším úkolem bude, popsat *psychologii rodinného práva* jako *živý organismus*. Tím je myšleno, že do dané problematiky nejčastěji vstupuje řada proměnných, které se odehrávají v rámci každodenního života a jen stěží mohou být legislativně postižitelné, jako je například nejednotný přístup rodičů k výchově dětí na základě rozdílných hodnotových postojů. Je potom otázkou, zda si takový problém zasluhuje více právní nebo psychologický pohled řešení, a zda je vůbec tou či onou stranou nutné do takové problematiky vstupovat, kdy se tedy již daný rámec stává nutně psychologickým nebo právním tématem?

To, co je zde předloženo spoluzahrnuje rovněž okruhy interpretací, které jsou *spojené s filosofií rodiny*. Konečně, obecný *prožitek existence* je rovněž s rodinnými aspekty nutně provázán. Jednak v úhrnu toho, co Sigmund Freud označil jako *„rodinný román*", ale stejně tak, jak se na problematiku rodiny dívá její celoevropská a zejména tedy západní civilizace. Zde se totiž opět dostáváme do těžkostí, jestliže je takový pohled na rodinu konfrontován multikulturním, sociálním propojením, které se často ocitá na pomyslné morální hranici přijatelnosti v interpersonálních přístupech členů rodin pocházejících z Afriky, Arábie, Asie, nebo Střední a Jižní Ameriky, Oceánie a dalších kultur.

Jiří Adamec

FILOSOFICKÁ PRŮPRAVA K PSYCHOLOGII RODINNÉHO PRÁVA

§1. RODINA A JEJÍ HISTORICKÝ VÝZNAM

Základním určením člověka jsou prosociální život, individuální vývoj směřující k autonomnímu seberozvoji a přetváření skutečnosti dle vlastních potřeb a nazírání existence. K tomu člověku slouží rozvoj motoriky, řeči a myšlení. Pak společným předpokladem fungování všech zmíněných faktorů je vrozená inteligence a plné vědomí v sebereflexi. Rodinné soužití odtud spoluzahrnuje interpersonální vazby, zkušenosti, vzpomínky a podporu v dosahování individuálních cílů za předpokladu rozvoje osobních vloh či talentů. Zpětnou vazbou potom je, že se jedinerc k rodině váže místem, osobou (matka, otec, sourozenci, prarodiče, přátelé) a zkušenostmi, které zde získal. Uvedený model se od nejdávnějších poznatků o rodinném soužití nezměnil. Naopak, ustálil se natolik, že z něj bylo možné, například *Carlem Gustavem Jungem* učinit archetypální znak, rozdělený do několika tříd**:** *archetyp matky, otce, dítěte* s jejich sekundárními nositeli jako jsou *archetyp hrdiny, rytíře, stínu (persony), rozhádaných bratrů, anima-animus* nebo *archetyp ukřižování*. Nic na této skutečnosti potom nemění další snahy o upřesňující vystižení rodiny, jestliže se její status dostal do centra pozornosti filosofickým nebo politickým záměrům, popsat její místo ve společnosti**:** *Platón, Aristotelés, Akvinský, Machiavelli, Rousseau, Hegel, Marx a Engels, Durkheim, Tönnies, M. Weber, Cooley, Masaryk, Mead, Murdock, Parsons,* dále potom *C. Lévi-Strauss, Beauvoirová, Oakleyová, Z. Bauman, Giddens, manželé Beckovi, E. Illouz, Bláha, Machotka, Alan, Možný, Pöthe, Satirová* a další. Své nezastupitelné místo k tématu rodiny nalezneme rovněž v *Katolickém katechismu* – úpravou moderního vydání dílem papeže *Jana Pavla II*. V daných souvislostech je potom zapotřebí zmínit: **1***. otázku umělého přerušení těhotenství* a **2**. *genetické lékařství*, s jejich právním statusem.

Současné právní úpravy jednotlivých společenství a států *Evropské unie*, vychází z národních zvykových norem společně s pragmatickým jakož i kauzálním zněním těchto úprav, vázaných na *výnosy Evropského parlamentu: Směrnice EU 2019/1158 – Rovnováha mezi soukromým životem rodičů a pečujících osob; Nařízení EU 2019/1111 – úprava příslušnosti soudů a uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželství a rodičovské odpovědnosti nebo v souvislosti s mezinárodními únosy dětí (zavlečení do ciziny…), Nařízení ES č. 4/2009 – Vymáhání vyživovací povinnosti na dítě; Nařízení EU 2016/1103 – Úprava majetkových režimů v přeshraničních situacích manželů; Nařízení EU 2016/1104 – Majetkové důsledky registrovaných partnerství v přeshraničních případech; Usnesení Evropského parlamentu týkající se rodiny a dětí z 11. března 2021 (práva dítěte), Usnesení z 5. dubna 2022 (práva dítěte při soudních řízeních, rozvodech, odloučení a osvojení…), Usnesení z 28. ledna 1999 o ochraně dětí a rodin (Výzva k integrované rodinné politice, zohledňující rozmanité potřeby rodin)*, a další v jednání nebo v přípravných krocích.

Stále zde ovšem platí, že mezi nejmodernějšími a nejsoučasnějšími přístupy k rodinnému právu a právu dítěte v souvislosti s tradičními národně kulturními přístupy, existuje jednak rozdíl vycházející ze zvykové normy, tedy historicky přetrvávajících přístupů, stejně jako do celé věci vstupující rozdíl v úrovni emoční zainteresovanosti, kde oba tyto přístupy značně komplikují možnost uplatnit, jak-koli se zde snažící působení tzv. ***kritéria obecné platnosti***.

Dále, to potom jsou zejména okruhy**:** *respektování osobnosti dítěte a manželů navzájem, společná ochrana zdraví, podpora v ekonomické zainteresovanosti, zamezení násilí, repekt v tématech duchovního seberozvoje, vzdělávání obecně, zvyšování respektu ze strany státu*.

§2. ANTROPOLOGIE RODINY

Téma rodiny a soužití jejích členů má svoji pohnutou historii. Žena, děti a majetek v převážném průběhu lidských dějin, byli vlastnictvím muže. V sofistikovanějších společnostech dále vystupovala kmenová rada starších, kterou představovali opět výhradně muži. S rozvojem civilizací a jejich státních zřízení se uplatňovala vláda aristokracie nebo duchovenstva, jinými slovy pokračující předávání vedoucího místa ve společnosti rodovou linií mužským potomkům. Narozením dívky, tato rodová linie zaniká. O rovnosti v postavení jednotlivých členů rodiny nemohla být ani řeč. Navíc, zde tisíciletou tradicí zakořenily zvykové normy, které se pouze odstínem lišily, jako například aristokracie a její rodové zvyklosti s ritualizací dospívání chlapců či postavení dívek a žen ve společnosti v poměru k těm, jež přináleží blízkovýchodním nebo dálnovýchodním kulturám.

Stabilisujích poměrů je dosahováno potom spíše v ucelenějších státních systémech: Řecko (Attika), starozákonní Izrael, Řím a novozákonní vztahy mezi Evropou a církví, vznik a dějinné „pohyby" jednotlivých států se svojí právní nomenklaturou, silně se opírající o křesťanské pojetí člověka pohledem Bible, která si dlouhou dobu udržuje normativní vliv nad úrovní pozitivního práva.

Všude je udržována, jako nezpochybnitelný základ autorita muže, staršovstva nebo rady poskládaných z mužů, všude je právo vykonáváno pod kuratelou „nezpochybnitelnosti" jejich rozhodování, tedy s jednostranným prosazováním zájmů a nástinem nutnosti se takovým rozhodnutím podvolit pod hrozbou trestu, tedy násilí. Vznikají parlamenty, které chtějí řídit společnost demokraticky, kde se však nejčastěji jednalo o válkách, zbrojení a rozdělování dobitých území a surovin čí přístupu k moři. Občané, natož rodiny, sice měli svá práva, avšak tím zásadním bylo volit a odvádět daň.

Celou historií lidského rodu se jako červená nit tahne**:** *kdo, a za jakých okolností se může ženit, vdávat, kojit, vychovávat děti, popřípadě nakládat s jejich životem a majetkem*. Od pravěku až po současnost se tento problém stal běžnou součástí každodenního života a je jednou ze základních starostí o lidskou existenci vůbec. Je to také jeden ze základních tematických okruhů, který navždy vstoupil do umění snad všech odvětví, a má své nezpochybnitelné místo rovněž v duchovní oblasti, teologii.

Také přítomnost dává jasně na vědomí, že je v mnoha uvedených oblastech na blízku vnější činitel, který si bere za svůj úkol, subjektivní a čistě osobní vztahy upravovat dle takových ustanovení, která chtějí být moderní, a zejména humánní, lidskou stránkou věci. Je to**:** *právní systém*! V jeho základu je určení rodiny jako živého organismu, který je nutné respektovat, vzhledem k jeho nejdůležitější funkci, jakou je vůbec veškerý autonomní rozvoj společnosti nebo sociálního fungování jako takového. Proto se v míře těchto kritérií udržuje manželství jako elementární instituce, kterému jsou přiznávána práva a povinnosti určená státem. Jen tak může být postupováno objektivně právní cestou, pakliže se, zejména hodnotové podmínky, se svými osobními (často také intimně osobními) vazbami dotčených stran nesetkávají s oprávněnými výhledy na nepokračování v klidném soužití, narušujícím perspektivu vzájemnosti atd., tedy ve věci *práva na rozvod*.

Náš pohled na psychologii rodinného práva začneme rozebírat právě z této strany, čímž tedy vstoupíme do již konkrétně současných tematických okruhů námětů knížky. Je vhodné si uvědomit, že psychologie rodinného práva není samostatnou kategorií, ale na tomto místě vytvořeným záměrem, jenž v podstatě věci spatřuje hlubší možnost porozumět danému tématu.

§3. MANŽELSTVÍ

Manželství může být bráno jako spekulativní, jestliže nebylo uzavřeno pod oboustranně svobodným rozhodnutím, a jemuž tedy předcházely podmínky, které alespoň jedna z dotčených stran, byla nucena vykonat pod tlakem. Taková skutečnost se může stát reálnou, jestliže je manželství uzavíráno v rámci zvykové normy, tak jak tomu bylo a mnohdy ještě bývá tam, kde převládá rodová aristokracie, pronikající svými zvykovými normami do širokého spektra osobního života a soukromí, jako například v tradicionalistické societě Japonska, podobně v Indii nebo v některých společenstvích a kulturách států Oceánie (Filipíny) nebo na Novém Zélandu. Kmenové soužití v centrální Africe si tento postoj k manželství ovšem rovněž ještě v některých společenstvích udržuje. Faktem je, že se o jisté nevýhodnosti, takto uzavíraných sňatků pod „oficiálně přijímaným donucením" příliš neuvažuje a všichni zúčastnění to berou prostě jako přirozený stav věci, osobího vývoje, tedy jako normu žité existence s vlastní „budoucností".

Soukromé a občanské právo se o téma „manželství" dělí u nás v různých úrovních a stupních důležitosti. To zapříčiňuje, že se mají možnost v mnoha ohledech míjet svým důrazem na platnost, prvořadost a důležitost v rámci své legislatívní působnosti a vlivu na veřejný a soukromý život. *„Fakt, že je někdo něčí syn, dcera, sourozenec, otec, matka, ale i manžel či manželka nebo registrovaný partner a partnerka, má význam pro celý právní řád. Civilní status člověka, resp. jeho postavení v rodině má však i další aspekty. Rodinné právo proto upravuje vedle statusových otázek i další osobní a majetkové poměry v rodině, tj. stanoví subjektivní rodinná práva a povinnosti a to zejména v manželství, v partnerství lidí stejného pohlaví, mezi rodiči a dětmi a ostatními příbuznými, náhradních rodinách a podobně.*"

(*Občanský zákoník II, Rodinné právo § 655 – 975, Komentář*, 2. vydání 2020, str. XXV – autorka článku: Prof. JUDr. Lenka Králíčková, Ph.D.)

OZ potom výslovně uvádí: *§ 655 (Pojem, podstata a účel manželství) Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc*. (Následuje výpis *souvisejících ustanovení, souvisejících předpisů, mezinárodních smluv a evropské unijní právo, vyjadřujících se k rodinnému právu*.)

Už zde mohou hrát důležitou roli úhly pohledu, jako například v samém základu celé formulace. Má se jednat o *trvalý svazek muže a ženy za účelem založení rodiny a řádné výchovy dětí*. Když pomineme označení účastníků jako muže a ženy (téma bude rozebráno detailněji níže v této knížce), tak vůbec status manželství a výchovy dětí nemusí být přeci podmínkou takového očekávaného naplnění, když stačí už jen fakt dobrovolnosti soužití, stvrzeného tímto zákonem, a to úřední cestou. Pro naplnění statusu manželství by tedy mělo platit a býti vyzdviženo obecnější určení, jakým je**:** *svobodná vůle vést společný život*. Status manželství má být, podle dalších komentářů (tamtéž, str. 3) *„nejvýhodnějším prostředím k zajištění reprodukce společnosti a uspokojení citových i sexuálních potřeb*". V případě osobní intimity: *„Změnou pohlaví manželství (ale i registrované partnerství) zaniká*" (viz tamtéž). Z filosoficko právního hlediska se zde jedná o hodnocení vycházející ze zykových norem; pohledem psychologie se ovšem dostáváme do složité situace, která nese zdánlivost logiky, protože není ojedinělý případ, kdy citová vazba po změně pohlaví obou partnerů přetrvává, a tudíž transgender a transsexual jen stěží unesou uvedené normování, jestliže to jejich vztahy nenarušuje.

V tomto smyslu se celá věc dá uchopit rovněž tak, že legislativní přístup sám sebe vylučuje nebo rozporuje, díváme-li se na jednu a tutéž věc dalším úhlem pohledu. Důraz je totiž dáván vytrvale na to, že: *„Rodina vždy plnila a stále ve společnosti plní v podstatě nezastupitelné funkce. Tradičně se zejména v sociologické literatuře uvádí funkce reprodukční nebo biologická (byť tuto funkci může splnit jakékoliv volné soužití muže a ženy; narození dítěte v úplné rodině, která o dítě pečuje nejméně do doby jeho sociální a ekonomické zralosti, je nutno považovat za ideální stav), funkce ekonomická (jejíž význam byl po roce 1948 značně podceňován a potlačován), funkce socializační (postupné začleňování dítěte do společnosti) a funkce emocionální (rodina jako útočiště před okolním světem). Za základní rys současné (nukleární rodiny) považujeme především společné soužití a osobní i majetkové společenství, solidaritu, vzájemnou pomoc a podporu.*" (Rodinné právo § 655, komentář č. 3, OZ 2020.)

PROBLÉM UKLÁDÁNÍ VÝZNAMŮ

Do výše uvedené problematiky vstupují zásadním způsobem otázky spojené s „ukládáním nebo určováním významů". Tedy, jak a kým jsou v možný soulad uváděné obsahové stránky pojmů**:** *manželství, partnerství, rodina, podpora, solidarita, vzájemnost*. Z uvedeného přehledu plyne, že se zde jedná o *altruistické hodnoty* a postoje, které vyžadují osobní (osobnostní) zralost, aby mohly býti naplněny. Přiřazování jmen zajišťujících význam pojmu čili obsahovou náplň, zravidla odpovídá společenský kontext nebo consensus vyplývající z dosažené úrovně všeobecné vzdělanosti a na ní navazující výsledek řady dialogických konfrontací *(média, tisk, svépomocné skupiny, ale i politicky motivovaná shro-*

máždění, protesty, petice, nebo i sama parlamentní politika a na ni navazující opoziční reakce lidí, angažujících se v nejrůznějších hnutích za práva: dítěte, žen, proti domácímu násilí, a tak podobně). Zde se již jednoduše nastalé téma *rodinného práva* tříští o množiny názorů, postojů, prohlášení a snahy prosadit často nejednotné závěry s osobně - subjektivním obsahem, a to pod kuratelou naivně emotivní vlajky kritéria obecné platnosti, i přes to, že jsou základní požadavky volající po změně legislativního přístupu „oprávněné".

„Mluvíme o bytostném určení pravdy. Otázka po bytostném určení pravdy se nestará o to, je-li to zrovna pravda praktické životní zkušenosti nebo hospodářského propočtu, technické úvahy nebo politické chytrosti, obzvláště pak vědeckého výzkumu nebo uměleckého výtvoru, či dokonce myslitelské úvahy nebo kultické víry. Toho všeho si otázka po bytostném určení nevšímá a přihlíží k tomu jedinému, co vyznačuje každou pravdu vůbec jako pravdu." (viz M. Heidegger, *O bytostném určení pravdy*, vyd. 2020, str. 7).

Jako „bytostné určení" se zde nabízí *soulad pro soužití dvou nezávislých osobností*. Má-li býti naplněna slova M. Heideggera, potom se takové bytostné určení neohlíží na nic jiného, než-li je právě onen soulad *(zájmů, potřeb, sdílení)*. Jestliže je soulad (sladění) rovněž součástí německého slova pro vzájemné *naladění – nálady (stimmung – laune)*, vychází takový požadavek ze subjektivního citu a postoje k jeho způsobu vnímání, zachytávaného vědomím. Vědomí selektuje *proč*, nálada *vyvstává* z toho, co jest neodvratně nastalým citem reagujícím na předkládané okolnosti, situace – v nichž se jedinec vyskytuje - a na nějž tyto vlivy objektivně působí.

V této obecnosti se musí pohybovat rovněž základní legislativa rodinného práva. Vymezení rodiny se ve sku-

tečnosti nikde na světě, kromě totalitních systémů s jejich politicky podmíněnou legislativou nedovolává takové definice, která by zastupovala jinak svobodný svazek dvou lidí, natož určovala obsahovou náplň takového svazku. Pokud se tak děje, je předmětem takového popisu zejména to, co z hlediska obsahové náplně, jejího očekáváíní dvojice realisuje obtížně, s překážkami nebo v dokonaném odloučení bez vidiny budoucnosti.

Může býti položená otázka po tom, co je rodina obecně, když to, co rodina představuje zahrnuje pouze konkrétní jevy vázané na průběh soužití a vůči lidem, co by osobnostem vůbec? Není zde na výsost zjevné, že se tato otázka dotýká *filosofie rodiny* čili její „existence" a současně *psychologie rodiny* číli zejména její „antropologie, osobnosti a etiky"? A neměla by taková možnost o redefinici rodiny spoluzahrnovat vývojovou psychologii, když je naprosto zjevné, že se do celého tématu dostává průběhová změna osobnosti ovlivněná dobou soužití? V rámci základního položení otázky, co je rodina, byly výše položeny otázky týkající se manželů. Rodina však vzniká, teprve narozením, nebo osvojením dítěte (dětí).

„Prostý lidský rozum se ve své nouzi nutně k něčemu obrací; prosazuje své právo zbraní, kterou jedině může použít. Je to odvolání na s a m o z ř e j m o s t jeho nároků a pochyb. Filosofie však nemůže prostý rozum nikdy vyvrátit, protože je k její řeči hluchý. Filosofie by jej ani neměla chtít vyvrátit, protože prostý rozum je slepý vůči tomu, co ona pohledu zaměřenému na bytostné určení předkládá" (M. Heidegger, tamtéž, str. 9).

Možnost vyplnění obsahu těchto otázek je dána nezávislostí soudů případně legislativou jako takovou. „*Manželství* (tedy právní předpoklad pro budoucí vznik rodiny – poznámka J.A.) *je zákonem určeno jen pro*

muže a ženu, tedy pro dvě osoby rozdílného pohlaví, na rozdíl od některých zahraničních úprav, které umožňují uzavřít manželství *dvěma osobám bez ohledu na pohlaví. Někde k tomu došlo pererem zákonodárce (např. Nizozemsko, Francie), v jiných státech v důsledku rozhodnutí ústavních soudů (kupříkladu v Rakousku v roce 2018, viz OZ, Komentář).*

K této části pojednání se hodí nevynechat opět Heideggerovo určení, které poukazuje k tomu, že se totiž**:** „*…domníváme být zajištěni v oněch mnohotvárných pravdách životní zkušenosti a jednání, bádání, tvorby a víry. Sami podporujeme odpor samozřejmého proti všem nárokům problematického*" (M. Heidegger, tamtéž).

Ač se bude jistě mnohý snaživý soudce domáhat moderního a zákonem daného způsobu či směru uvažování uzavírat své výnosy na podkladě toho, co mu předepisuje legislativa a soudní řád, nemůže se i tak vyhnout faktu, že pracuje s dávnou logikou věci**:** *veritas est adaequatio rei et intellectus – pravda je shoda věci a rozumu* (William of Auxerre, přibližně 1215 – 1220). O jakou shodu se zde má jednat naznačuje záměr našeho pojednání. Ve filosofii rodiny je to určení toho, co je její předpokládanou náplní, v psychologii rodiny je to problém soužití na úrovni tolerance a podpory, případně výchovy dětí, zacházení se společnými penězi a společným majetkem, a tak dále. *Logika věci* však počítá jen s tím, že *pravda je to, co je*. V obsahu manželství a rodinného soužití se však má jednat o nespočet dílčích pravd, kdy se mnohé vzájemně překrývají, čímž je v život uváděn paradox. Tudíž, může zde být jako kritérium úspěchu soužití (manželů nebo rodiny) vnitřní dialog, hledající pro nastalé okolnosti dostatečné porozumění, například v tom smyslu, co je v danou chvíli, v daný čas zapotřebí upřednostnit pro optimalizaci souži-

tí. Nutkavost prosazovat názor je zde na prvním místě argumentu, který vylučuje názor toho druhého. Jít proti logice věci potom zahrnuje zákon vyloučeného třetího**:** *zájem jednoho z partnerů musí buď mít nebo nemít svoji platnost (chci s tebou žít, ale odmítám se podvolit)* nebo také zákon sporu**:** *předmět zároveň má i nemá určitou vlastnost (žijeme ve společné domácnosti, ale odděleně, každý po svém)*.

Filosofickým problémem psychologie rodiny je její bytostný stav. Ten je tedy určován vlastní podstatou, tedy chtětím, zaměřeným na vůli starat se („die Sorge", M. Heidegger, *Bytí a čas*, §§ 39 an, Praha 1996) o bytí tohoto vztahu, a to nikoli jako o to něco, *co se dělá, tak jak se to dělá* („das man", tamtéž §§ 25 an), ale proto, že je to vztah bytostně („Wesen") tedy z podstaty jako pobyt („Dasein") existenciálně chápaný odpovědností k sobě samému a ke svému partnerovi v jednotě tohoto bytí, tedy jako *výlučná svébytnost*.

Toto vyjasnění partnerské nebo manželské existence je předpokladem rozumného navázání rodinnými závazky (dětmi, majetkem, penězi). Citový rozměr těchto okolností potom spoluzahrnuje zprostředkovatele, které se vážou na prožívání společné existence v každodenním průběhu tohoto bytí, odrážejících se v odpovídajícím normativním zabezpečení rodiny, jako je udržování a posilování standardu životní úrovně, která se nemění, i když se dvojice například rozchází, a tento problém pak potřebuje býti řešen soudní cestou neboť se dotýká dětí, majetku a peněz. Zde se dostává celý problém do konfliktu. Z porušeného vztahu manželství hledají partneři vždy pro sebe výhodnější cestu, a to pod citovou újmou dotčenosti, vynucující si právo na spravedlnost. Od filosofie rodiny k psychologii rodiny vede tedy most citových vazeb, vznikajících pak emočními investicemi a zejména zklamáními z nezdarů soužití v komunikaci.

PSYCHOLOGIE RODINNÉHO PRÁVA

ARGUMENT A PROŽITEK

ZÁKONŮ

§4. DŮRAZNOST LEGISLATIVY V KONTEXTU VLIVŮ OMEZUJÍCÍCH SVOBODY V RODINNÉM PRÁVU

Každé nařízení uložené zákonem musí nutně jednou selhat v obsahu, kterého chce být nositelem. Rodinné právo je provázáno zvykovou normou společně s nároky, které si vynucuje společenský život v každé nové a z ní opět nově se rodící přítomnosti.

Nejurčitějším rodinným závazkem je ten, který vzniká narozením dítěte, jeho oddělením od těla matky, porodem. V této souvislosti je brán v úvahu rovněž závazek emoční, jehož podstatou je potřeba k dítěti se hlásit jako matka nebo otec, popřípadě se k narození dítěte nehlásit a tento právní, lidský a emoční závazek neakceptovat. Ve všech případech je to potom ještě normativní hledisko společenské, které do celé věci vstupuje jako sociálně podmiňující faktor, například, je-li za kritérium přístupu respektive nepřístupu k výchově dítěte, zejména matkou, brána v úvahu nejistota, zda se bude schopná o dítě postarat, zda v očích okolí nebo i vůči dítěti neselže, což v době šestinedělí může vyvolávat úzkostné stavy vedoucí k odložení dítěte bezprostředně po porodu nebo i nedlouho po něm. Tyto pochybnosti, vzhledem k neutěšeným okolnostem manželského či párového soužití, nastalých mnohdy již před narozením dítěte se mohou stát latentní nepohodou, výrazně potom ovlivňující kvalitu zvládání takového závazku, který se na počátku jinak mohl jevit bezproblémový. V tomto smyslu se podobné jevy rovněž nejčastěji ukazují tehdy, jakmile dojde k manželským (partnerským) neshodám ve věci výchovy (například tzv. dvojí přístup), osobnostní nevyzrálostí jednoho nebo obou partnerů (zde věk nehraje roli, taková problematika se nejčastěji objeví přibližně do čtyřiceti let věku daného jedince, který není schopen zvládat bežné rodičovské komuni-

kační dovednosti, výrazně postihující harmonický přístup k celému rozsahu povinností). Navíc, častým problémem je i spor dvojice, kdo z nich vlastně dítě ve skutečnosti chtěl, a kdo se tedy proto musí o dítě starat přednostně s předkládanou výčitkou povinnosti.

Výše uvedené okolnosti mívají zpravidla dvojí dopad na vlastní prožitek statusu rodičovství. Matka většinou podobné problémy vnímá jako selhání otce, otec zpravidla k podobným problémům přistupuje z pozice nadřazenosti, kdy matce předhazuje všechny možné důvodu, co a jak musí vykonávat, aby byla dobrou matkou. Zde vyplývají a udržují se zpravidla základní role muže a ženy v domácnosti. Otázka takové povinnosti, dodržovat podobnou roli ze zvykových norem, bývá předmětem častých sporů, na které zákon nepřihlíží v důsledku, ale pouze formálně. Konečně je to rovněž jeden z důvodů, pro který dvojice jako rodiče a manželé vyhledávají také partnerské poradenství, jestliže takové spory přetrvávají déle, než je pro klidné vedení domácnosti pro oba únosné, a nebo ze vzniklých sporů pochází zahlédnuté nebezpečí jejich reálného rozpadu (budoucího zániku manželství).

V souvislosti s psychologií osobnosti, popřípadě s psychopatologickými jevy, se zde odborníci nejčastěji setkávají s *psychogenními reakcemi* a *neorósami*. Celková podrážděnost partnerů, manželů, rodičů zapůsobí jako podnět k rozvoji jejich nejrůznějších modifikací, kde lze kompenzační prostředky využít jen sporadicky. Partneři o sobě ví vlastně všchno, mnohé dobré úmysly jednoho jsou druhým vnímány jako povel k útoku, snaha o vyřešení a domluvu je chápána tak, že se jeden chce údajně jevit tím lepším, takže přestává platit dříve nabytá důvěra, a je-li předmětem sporu utajená útrata peněz nebo nevěra či obojí současně, jen stěží lze v takovém sporu naléz prostor ke smíření. Zde je potom

bráno v potaz pouze to, zda se jeden stará o druhého, nebo zda tato péče již nenabyla čistě egoistických zájmů. Takto vzniká tedy základní problém soužití, který pohledem psychologie už žádný zákon nevyřeší. Je zde zapotřebí odborníků, kteří jsou se svými klienty v párovém, manželském, rodinném terapeutickém nastavení schopni působit natolik metodicky, aby se účastníci takové revitalizace vztahu byli ochotni opět domluvit a navázat na dřívější zájem ve vtahu pokračovat.

§5. PSYCHOLOGIE VLIVŮ PODNĚCUJÍCÍCH DŮVOD K NEVHODNÝM REAKCÍM V RODINNÉM SOUŽITÍ Z POZICE SPORŮ VE VĚCI POVINNOSTÍ A PRÁV MANŽELŮ

Do celé problematiky daných okruhů otázek potom nejurčitěji spadá ***§ 687 Povinnosti a práva manželů***. Jedná se o takové znění legislativy, kde se ocitáme na tenkém ledě**:** *faktů, zvykových norem* a nově i *svobodné vůle* či *povinnosti manželů projevovat si úctu navzájem*. ***Odst. 1. Manželé mají rovné povinnosti a rovná práva. Odst. 2. Manželé si jsou navzájem povinni úctou, jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svou důstojnost, podporovat se, udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti*** (viz, *OZ, Rodinné právo, Komentář*, 2020).

Tyto právní výnosy mají své odůvodnění, zejména tam, kde se hodnotí funkčnost nebo zánik manželství během rozvodového řízení. Ovšem v rámci každodenního života rodiny, kde se má projevovat dobrá vůle a úcta manželů jednoho k druhému, když vznikne spor, kam vstupuje *hádka, emoce, ego* a *dotčenost*, lze jen stěží s těmito výnosy počítat do té míry, že na ně bude brán, ať už jakýkoli ohled. Základní proměnnou je zde

totiž osobnost a její schopnost čelit zátěži (resilienci), kterou manželský spor vždy je.

V každé situaci, kde převládá nutnost vykomunikovat pod tlakem emocí argumentační spor, dochází totiž ke snížení tolerance (altruismu) a nastupuje egoistní zájem přesvědčování. Ten je nesen nejčastěji důrazem na „vlastní pravdu", tedy odklonem od zvažování předkládaných argumentů druhé strany. Zesílením emočního důrazu na celkový projev, tedy zvýšením hlasu, používáním dalších emočních složek (vyhrožováním, ponižováním, omezováním dialogu odcházením z prostoru, kde se hádka odehrává), dochází k tomu, že se na malém časovém úseku k sobě v rychlém sledu schází naléhavé otázky, které nelze vyřešit jinak než jejich pozvolným dialogickým zvládáním v daleko klidnější atmosféře. Podobně vznikající neshody a z nich povstávající a přetrvávající atmosféra v rodiném soužití působí potom značně neurocistním způsobem. Navozuje řadu doměnek a anticipací, kterými už daný spor ani nemůže mít šanci na vyřešení, jestliže není otevřen ve vlídném dialogu k němuž nenachází ani jeden z manželů ochotu. Otázkou potom zůstává, co je z pohledu obou odstavců *§ 687*, při takto vzniklé a přetrvávající situaci v dosahu výše uvedeného znění, a v jakém smyslu s takto danou problematikou pracovat, a zda vůbec ještě právní cestou?

OZ ve svých komentářích k *Rodinnému právu* k celé věci potom prostřednictvím svých autorů uvádí následující: *„…osobní vztahy mezi manžely ve své obecnosti, resp. abstraktnosti nejsou přímo vynutitelné*" (tamtéž, str. 69). A dále, rovněž poukazuje na starší znění z r. 1811, kde se výslovně uvádí: *„Předpisy o vzájemných manželských povinnostech jsou velmi široké, tedy co do rozsahu velmi značného, ale obsahu velmi chudého. V důsledku je tedy nutné, aby se strany dohodly.*" Proto

se v těchto souvislostech rovněž odkazuje na fakt, že lze podobné předpisy zpochybnit na úrovni *práva vynutitelného* či jinak *sankciovatelného*. Takže, jako normativní obsah potom zůstává pouze to, že uvedené předpisy mají význam**:** *usměrňující, iniciační* a *edukativní* (viz dále *OZ*, tamtéž). Toto legislativní nastavení tak podněcuje pouze takový aspekt, který má podporovat *vlastní zájem manželů*, ve vztahu k výše uvedeným okolnostem, a to také v rámci *preventivních opatření*, vázaných k morální a emoční sebereflexi - v tomto případě, tedy u každého zvlášť.

§6. PSYCHOLOGIE RODINY A RODINNÉHO PRÁVA

Když vedle sebe postavíme obě varianty (v nadpise), jsou to pak zjevně dvě různá témata. Jejich společným jmenovatelem je tzv. ***vztahová inteligence***. Každý jedinec se považuje za vztahově způsobilého a činí si nárok na přednostní právo, co do *přitažlivosti a respektu vlastní osobnosti*. Ať jakkoli, jsou to hlediska oprávněná, ale výrazně související rovněž s elementární**:** *pudovostí, libidem, egoismem* a *prosociálností,* ale také *s vrozenou touhou po naplnění rodičovských potřeb*. Zde všude se uplatňuje princip ***Jáství***. Ten, je u člověka zvýrazněn především vědomou evidencí vlastní existence v poměru *Já a svět mého okolí*, stejně jako evidencí protichůdných zájmů a potřeb v kontextu řady mezi-osobních interakcí. Slova jako: „láska" nebo „milovat" zabezpečují porozumění vyšším mravním citům. K jejich dosahu se hlásí každý jedinec a nejsou-li z nějaké strany naplněna, působí dokonce traumatisujícím vlivem na kvalitu každodenního života. Žádný zákon neřeší právo na lásku, ale může zohlednit emoční investici jako součást poškození jedince v případě, že se stal objektem trestně právního jednání, např. manipulace.

VZNIK NEUROCISTNÍ POZICE

Psychoaktivní a psychoneurotické poruchy tvoří společnou skupinu poruch zpracování prožitků (viz **Theodor Spoerri**, *Kompendium psychiatrie so zohľadněním medicínskej psychológie*, Bratislava 2023, str. 117). Výše už bylo uvedeno, že patologisovat na této úrovni manželský vztah není eticky vhodné. Bereme tedy dané názvosloví jako vodítko, které nám může pomoci k upřesnění takových výkyvů nálad v kvalitě manželského či rodinného soužití, kde se vlivem takto *dynamicky udržovaných vztahů* a jejich pravidelného výskytu nacházíme na hraně přinejmenším *nezdravé komunikace*. Odtud je veškerá problematika zhodnocování nastalých konfliktů součástí tématu, dnes již i samostatného oboru: *psychologie rodiny*. Samozřejmě, že do celé situace zasahuje Freudův přístup k řešení strukturálního rozboru osobnosti: *Já, Nad-Já, Ono, oidipský komplex, přesun, vytěsnění, nahrazení, potlačení, nevědomí*. Tudíž vztahový konflikt, který má tendenci přetrvávat (chronisovat) zpravidla pochází z některé uvedené překážky, která daným jedincem nebo oběma stranami však nebyla doposud překonána. Zde jsou známé vztahové přístupy nebo vztahové přínosy jako například**:** *Já - Dítě, Já – Rodič, Já – Dospělý* (viz. Edward de Bono 1933 až 2021). Všude hraje nejdůležitější roli**:** *sebezkušenost, sebereflexe, ovládání impulsů* a *způsob osobního růstu*. *„To, či se ze zážitku stane psychotraumatický konflikt, závisí od celkové osobnosti, která na podkladě svého uzpůsobení může být určitým zážitkem psychotraumaticky narušená. Přesněji**:** celková osobnost (vrozené dispozice, nynější život), konfliktová situace, vztahy k prostředí a věk jsou podmínky, které jsou (ve smyslu doplňujících se podmínek a okolností) determinantami poruchy psychické rovnováhy.*" (viz Spoerri, tamtéž.)

Odtud už můžeme zaměřit naši pozornost k problémům, týkajících se narušení vztahu rodič a dítě, stále však *jen na pokraji možné psychopatologie*.

REAKTIVNÍ DEPRESE

Odmítání zapojit se do kontextu rodinného života společně s péčí o potomka vlivem přervávající emoce souvislé s vlastním pocitem selhání, ztrátou smyslu, bezperspektivností, naopak s anticipační úzkostí.

REAKTIVNÍ NEKLID

Psychomotorický neklid, úzkost, vztek, pocity zoufalství při vědomí, že může někomu ublížit.

PRIMITIVNÍ REAKCE

Emoce neklidu je zaváděná směrem do intrapsychických jevů – sny, pohybová bouře, panické a úlekové stavy (reaktivita).

EXPLOZIVNÍ REAKCE

Vybití vnitřního napětí jako přetlaku „slepým" útokem se sklonem k amnésii na celý průběh události (událostí), excitovaný emoční vznět.

ZKRATKOVITÉ JEDNÁNÍ A HYSTERICKÁ REAKCE

Komplikované jednání s nebezpečím usmrcení dítěte nebo založení požáru (porucha impulsivity) bez zvážení nebezpečí že způsobí smrt někomu jinému. Zdánlivost promyšlení motivů je doplňována fixací na přípravu takového jednání (viz, Coerri, str. 118, upraveno).

V míře nepatologické impulsivity se nejčastěji takové chování projevuje kompenzačně náznakově např. sebepoškozováním, alkoholismem, drogovou závislostí, bitím, sexuálním zneužíváním, znásilněním, psychickou manipulací, také ztrátou respektu k druhé (blízké) osobě, komunikačním napětím ve vyhrocených hádkách, a tak dále, tedy *selháváním v základním partnerském postoji jako je vzájemná ochrana a podpora*.

§7. DOMÁCÍ NÁSILÍ V KONTEXTU RODINNÉHO PRÁVA A FORENZNÍ PSYCHOLOGIE

Stane-li se soužití manželů pro neshody nebo projevené násilí (fysické nebo psychické) nesnesitelným, je možnost podle *§ 751* přistoupit právní cestou k dočasnému odloučení manželů, například chráněným bydlením. Definice, co je násilím je legislativou formulována opatrně, jelikož obě strany za takové jednání mohou vnímat rozporné přístupy, stejně jako právo, které zde musí vycházet pouze z věcných důkazů. *Důvodová zpráva* k zákonu č. 135/2006 v této souvislosti vyzvedává zejména násilí ohrožující: *život, zdraví, svobodu a lidskou důstojnost*. Státy EU tuto problematku řeší přísupy, které dávají důraz zejména na prevenci. V Dánsku, Francii, Rakousku a Velké Británii existuje široká síť terénních pracovišť, která se snaží tuto problematiku řešit na úrovni svépomocných skupin, podporovaných vládou, popřípadě na úrovni zafinancování občansko právních skupin, vykazujících aktivní setkávání rodin nebo jejich členů a diskusemi na úrovni terapie nebo vystupováním ve sdělovacích prostředcích (televize) a posuzování takového jednání, které by mohlo nebo již vstoupilo do *legislativou vynuceného ochranného řízení*. Za takové jednání je potom považováno například *vyhrožování či neshody v oblasti intimity, kde se například domáhání sexu stalo součástí újmy jako je podvolování strachem*.

Forenzní psychologie dále v součinnosti s trestním právem *(viz také samostatně Ochrana dítěte)* se u nás touto problematikou zabývá v *Trestním zákoníku v §§ 194 až 204, Část II., Hlava IV*. ***Trestné činy proti rodině a dětem***:

§ 194 *Dvojí manželství a partnerství*
§ 195 *Opuštění dítěte nebo svěřené osoby*
§ 196 *Zanedbání povinné výživy*
§ 196a *Zvláštní ustanovení o trestání*
§ 197 *Zvláštní ustanovení o účinné lítosti*
§ 198 *Týrání svěřené osoby*
§ 199 *Týrání osoby žijící ve společném obydlí*
§ 200 *Únos dítěte a osoby stižené duševní poruchou*
§ 201 *Ohrožování výchovy dítěte*
§ 202 *Svádění k pohlavnímu styku*
§ 203 *Beztrestnost dítěte*
§ 204 *Podání alkoholu, psychomodulační látky nebo zařazené psychoaktivní látky dítěti*

K těmto okruhům *Trestního práva* ještě potom náleží: § 187 *(Pohlavní zneužití)*, § 188 *(Soulož mezi příbuznými),* § 190 *(Prostituce ohrožující mravní vývoj dětí),* § 192 *(Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií),* § 193 *(Zneužití dítěte k výrobě pornografie),* dále potom § 193a *(Účast na pornografickém představení),* § 193b *(Navazování nedovolených kontaktů s dítětem)*.

Vzhledem k tomu, že se v podobných případech jedná o recidivující (opakující se) jednání pachatele, zahrnuje potom komplexní šetření také posudek nejméně dvou nezávislých soudních znalů v oboru forenzní psychiatrie. Ten může být při důvodných pochybnostech v nějaké oblasti rodinného soužití vyžádán některou z dotčených stran, kdykoli nebo je nařízen soudní cestou také v již probíhajícím trestně právním líčení.

§ 8. SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ

V posledních letech se značně rozrostly diskuse o tématu v nadpise tohoto paragrafu. Kdy a jak může státní orgán zasáhnout do odebírání dítěte a převést jeho výchovu na jiný subjekt? Společensky je daný problém zpravidla vždy předmětem významně rozporných postojů o názorech soudců, právníků, pracovníků organizací (např. OSPOD**:** Orgánu Sociálně – Právní Ochrany Dětí), rodičů i veřejnosti. V tomto ohledu je nutné uvést, že *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí* je legislatívně nejtěsnějším navazujícím předpisem Občanského zákoníku s přímým vztahem na *Rodinné právo*, stejně jako na předpisy uváděné v souladu s *Trestním zákoníkem* a těmi jeho oddíly, které věnují pozornost rodině a dítěti v mezích tohoto zákona.

Zde se potom celý okruh ledislativy o rodinném právu, v českém správním systému, uzavírá. Ovšem tím, že dnes existuje ještě *právní systém Evropské Unie*, je potom možné tyto „hranice rozšířit" dovoláváním se instancí, které by byly schopné posunout sporné nebo patové vyjádření státních orgánů dál, dokonce i s větším ohledem na lidsko-právní úrovni, jestliže vymezení a soudní výnosy v tuzemsku nezohlednily všechna potřebná stanoviska.

Ukázali jsme si v tomto pojednání, že psychologie rodinného práva je neodmyslitelně spodním proudem této části legislativy. I tak je vhodné připomenout, že emotivní důrazy na pociťovanou nespravedlnost, nemohou být vždy zohleňována, jestliže je zapotřebí pracovat s fakty jako důkazy. Patrně zde je nejčastěji každým, kdo se takovou věcí právně zabývá shledáván *nejostřejší bod sporu*. Proto je důležité věnovat pozornost filosofickým, duchovním, psychologickým, ale i právním aspektům morálky, které by mohly vhodnou edukací na stranu veřejnosti zajišťovat jejich potřebnou vědomost.

DODATEK

PŘEDLOŽENÍ NÁVRHU POZMĚŇUJÍCÍHO ČLÁNKU
K ZÁKONU O SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ
poslankyni Ing. Vladimíře Lesenské, místopředsedkyni
ústavně právního výboru PČR
(v živém vystoupení)

DOSLOVNÉ ZNĚNÍ

(Kamerový záznam - viz Parlament ČR)

Reakce na výzvu
Pozvánka na seminář
konaného pod záštitou poslankyně Ing. Vladimíry Lesenské místopředsedkyně ústavně právního výboru

na téma: *Dítě jako rukojmí systému?*
konaného 23. září 2025, od 10:00 do 16:00 hod.

REFERÁT A DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK

Jiří Adamec, *Filosofický seminář – Katedra teorie*, Brno (IČ 105 48 629)
psychostudium@seznam.cz

OCHRANA DÍTĚTE V KONTEXTU HUMANITY, EMOCÍ, ODBORNOSTI A JUSTICE

1.*Kritérium obecné platnosti*
2.*Tematická roztříštěnost*

/ Označení „ **§§ "** v textu, představují výzvu ke zvážení možnosti úprav stávajících zákonů **/**

AD/1. KRITÉRIUM OBECNÉ PLATNOSTI

1. Téma, které zde sledujeme je strukturované: *zvykovou normou, emotivně, odbornými poznatky, stejně jako potřebami zasahovat v dílčích momentech na úrovni státu (výkonné moci)*.
2. Ochrana dítěte představuje jeden z vrcholných zájmů lidskosti, včleňovaného do fungování demokratického státu a jeho budoucnosti.
3. To, o co se právní systém takového společenství snaží je nalézt nejoptimálnější formu zákonodárství, které bude svými dopady způsobovat co nejmenší tlak na tvorbu třecích ploch.

4. Ochrana dítěte je zpravidla vnímána dvěma úhly pohledu: ***a)*** nárokem jednotlivce nebo rodinou, kteří mají dítě přirozeně ve své péči, a kde se uplatňuje zejména norma zvyková (popřípadě normy prosazované jako zájem veřejnosti); ***b)*** státem (vládou), kde se zpravidla uplatňují *ne-navazující* normy ukládané zákonem. (**§§**)

5. Rozpor zvykové normy („tradičních" pohledů na vztahy rodičů k dítěti nebo uspořádání rodiny) a normy uplatňované zákonem jsou zde nutně postaveny proti sobě. (**§§**)

6. To, co zvykovou a zákonem ukládanou normu v tématech *„ochrany dítěte*" staví proti sobě je problém tzv. *KRITÉRIA OBECNÉ PLATNOSTI* ***!***

7. *Všechna práva dítěte a právní ochrana dítěte a rodiny jsou <u>dílčí</u> v důvodech**:** proč se tak děje nebo <u>obecná</u>, že se tak děje, jestliže dojde k nesouladu vedoucímu k objektivně nezdravému vývoji dítěte nebo k objektivnímu ohrožení života dítěte, opakovaným zanedbáváním*. (**§§**)

8. Jestliže demokratický právní systém je reformní, potom z důvodů aktuální naléhavosti zabránit „přešlapům" v oblasti soudnictví jako je odebírání dětí, měl by soudce nebo soudní znalec reflektovat zejména svoji odpovědnost ve věcech rozhodování, kde platí výklad a komentáře k jednotlivým zákonům, umožňujících takové jednání, kde se v osobě soudce nebo soudního znalce, bude zvažovat *dopad zákonné normy na emoci dítěte a rodiče* a, osobní odpovědnost tohoto státem pověřeného zaměstnance směrem k dítěti a rodiči, jestliže bude v dílčích důvodech (viz odst. č. 7. - **§§**) *prokazatelně ohrožen vývoj nebo život dítěte (rodiče)*.

Ad/2. TEMATICKÁ ROZTŘÍŠTĚNOST

1. Obecná vývojová psychologie a soudně znalecký posudek: ***A)*** Jsou objektivně zvažovány možnosti, kde například dítě s dočasně vývojovým opožděním není posuzováno výhradně a jednostranně jen v kontextu s rodinnými spory, ale také ve své vlastní kategorii; tedy vyvíjelo by se dítě stejným (opožděným) způsobem i v normálně fungující rodině, bez ohledu na stávající manželskou nepohodu či rodinnou atmosféru? Pakliže ano, je zřejmé, že se rodič na vývojovém opoždění dítěte nepodílí, alespoň v míře, která by si vyžadovala odebrání dítěte a jeho svěření do péče jiné osoby. ***B)*** Z čeho vychází predikce soudně znaleckých posudků psychického zdraví dítěte, interpretující za normálního zdravého času vývoje jeho ohrožení na psychickém vývoji z důvodů, tak zvaně nevhodného rodinného prostředí nebo nekompetentnosti rodiče (rodičů), kde rodiče (rodič) a členové této rodiny nejsou diagnostikováni na psychickou poruchu nebo ekonomicky či hygienicky sníženou schopnost, tuto péči dítěti zajistit? (**§§**)
2. Je rodičům poskytována bezplatná psychologicko psychiatrická preventivní péče na úrovni: *a) zvládání emocí, b) reedukace v oblasti komunikace s dítětem, c) reedukace na úrovni komunikace v rámci partnerského soužití*, jestliže *výkonná moc normou stanovenou zákonem*, shledává právě v těchto věcech daného jedince nebo rodinu v situaci tzv. objektivního uplatnění takového zákona? Byla v těchto případech učiněna a vyčerpána všechna opatření, zajišťující státem poskytovanou péči oslabené rodině a dítěti? (**§§**)
3. Je možné státem podporovat (garantovat) pomoc rodičům (rodinám), kteří se chtějí starat o zdravý vývoj svých dětí bezplatnou psychologicko psychiatrickou

péčí (v návaznosti na reformní snahy v této oblasti)? (**§§**)

4. V naší společnosti existuje významně nemalý počet jednotlivců, kteří *mají zásadně dobrou snahu* uplatnit své zájmy v oblasti aplikované psychologie, aniž by vystudovali VŠ tohoto oboru. Neměla by odborná veřejnost tyto zájemce využít v asistenčních službách své praxe (na místo jednostranné a neúčinné negativní kritiky, a po předběžném formálním školení klinického pracoviště) a rozšířit tak dostupnost svých služeb pro větší část veřejnosti? (**§§**)
5. Uvědomuje si stát svoji odpovědnost za situaci, kdy jsou rodič nebo rodina postaveni do okolností, ve kterých musí každodenně čelit vyčerpávajícímu podezření, že jsou okolím úporně sledováni, jestliže se jejich situace přetřásá na veřejnosti nebo je již, ať už jakýmikoli cestami jejich situace veřejnosti známá (zejména na vesnici, na malém městě, v městském obvodu…)?
6. Jsou záruky odbornosti a kompetencí psychologů a právníků, jakož i dalších osob pověřovaných činnostmi vedoucími k odebírání dětí a jejich svěřování do péče jinému subjektu, rovné zárukám lidskosti? (**§§**)
7. Téma odebírání dětí lze, vzhledem k objektivitě dopadu na kvalitu života jednotlivce a společnosti rozšířit o další významnou položku, jakou jsou *senioři*, kteří mají tuto osobní zkušenost. V pravidelném kontaktu s DS se lze setkávat s klienty, kteří mají jen velmi úzký nebo žádný „rodinný" vztah. Celý život fungovali ve strachu, že nejsou akceptováni jako osobnosti, protože k nikomu neměli možnost naučit se vytvořit si vztah, vazbu. Zvolili proto raději samotu nebo jen formální partnerské vztahy, výjimečně mají děti, avšak s nijak těsným emočním propojením, i když jako rodiče obstáli na výbornou. Tito lidé se

stali obětí problému, který je zde komentován. Řečeno, slovy Sigmunda Freuda**:** *„Ona neví, že to ví, a proto si myslí, že to neví*". Je to klasický příklad, jak si člověk vržen do takové situace, uspořádá vlastní život *vytěsněním* a nejrůznějšími *obranami*, nepřipomínat si minulé utrpení, kdy se jeho život pak už trvale nachází na pokraji pocitu marnosti a hledání náhrad.

NÁVRH DOPLNĚNÍ ZÁKONA O SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ

Část třetí: OPATŘENÍ SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY
Hlava I. Preventivní a poradenská činnost
§ 10 (Povinnosti při zajišťování sociálně-právní ochrany dětí; individuální plán ochrany dítěte)

takto:

---

(5) Individuální plán ochrany dítěte se

a) zpracovává s důrazem na přijetí opatření, které umožní setrvání dítěte v péči rodičů, *jestliže jejich vliv, také vzhledem k vrozeným vývojovým okolnostem dítěte, nemá žádný negativní dopad na jeho další osobní rozvoj* nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte,
b) vypracovává od počátku doby poskytování sociálně-právní ochrany, nejpozději do *1 měsíce* od zařazení dítěte do evidence obecního úřadu obce s rozšířenou působností,
c) pravidelně aktualizuje, zejména v situacích, kdy je uloženo výchovné opatření, nařízena ústavní výchova, ochranná výchova nebo kdy je dítě svěřeno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, do pěstounské péče nebo jiné náhradní výchovy.

Detail: ***...****jestliže jejich vliv, také vzhledem k vrozeným vývojovým okolnostem dítěte, nemá žádný negativní dopad na jeho další osobní rozvoj****...***

Vysvětlivka:

Jsou objektivně zvažovány možnosti, kdy dítě například s dočasně vývojovým opožděním není posuzováno výhradně a jednostranně jen v kontextu s rodinnými spory, ale také ve své vlastní kategorii? Tedy, vyvíjelo by se dítě stejným (dočasně opožděným) způsobem dále také v normálně fungující rodině, stejně jako v náhradní péči, bez ohledu na stávající manželskou nepohodu či rodinnou atmosféru? ***Pakliže ano, je zřejmé, že se rodič na vývojovém opoždění dítěte nepodílí, alespoň v míře, která by si vyžadovala odebrání dítěte a jeho svěření do péče jiné osoby***.

Dále, by následovalo původní znění, posunuté potom o jedno písmeno s konečným zněním u písmene ***d)***

b) zpracovává s důrazem na přijetí opatření, které umožní setrvání dětí v péči jiných osob odpovědných za výchovu dítěte,
c) vypracovává od počátku doby poskytování sociálně-právní ochrany, nejpozději do 1 měsíce od zařazení dítěte do evidence obecního úřadu obce s rozšířenou působností,
d) pravidelně aktualizuje, zejména v situacích, kdy je uloženo výchovné opatření, nařízena ústavní výchova, ochranná výchova nebo kdy je dítě svěřeno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, do pěstounské péče nebo jiné náhradní výchovy.

----- ----- -----

Tam, kde trvají rodinné vazby postavené na otevřenosti vlídné komunikace, tam je nejlepší předpoklad pevné, zajišťující budoucnosti

© Adamec Jiří

PSYCHOLOGIE RODINNÉHO PRÁVA

VYBRANÁ TÉMATA

Adamec Jiří - Filosofický seminář - Katedra teorie

Neprodejný výtisk.

2026

URČENO PRO INTERNÍ VÝUKU SEMINÁŘE

IČ 105-48-629/187